

Forrás: <http://www.ekor-lap.hu/kultura/2012/szallasi-arpad-es-a-konyvek>

Magyar László András

SZÁLLÁSI ÁRPÁD ÉS A KÖNYVEK

A III. Vaszary Napon Magyar László András orvostörténész is méltatta prof. dr. Szállási Árpád életművét, munkásságát. Az alábbiakban az ő megemlékezését idézzük

A könyvek története immár több mint ötezer éves, a bibliofília, a régészeti, antikvárius érdeklődés azonban - noha voltak bizonyos ókori előzményei - csupán a reneszánsz szülötte, és nagyjából a nyomtatott könyv európai megjelenésével egyidős.

A 15-16. század teremtette meg a múltnak azt a szinte vallásos tiszteletét, amelynek hordozója immár nem a pusztai emberi emlékezet, hanem a könyv lett, s amelynek templomaivá a könyvtárak, könyvgyűjtemények, s a szintén a reneszánsz idején létrejövő múzeumok váltak. Aki élete során valamilyen okból e titokzatos kultusz beavatottjává válik, sosem szabadulhat a múlt, a régiségek és a könyvek édes varázslatától. Szállási Árpád is bizonyosan e megbűvöltek és rajongók táborába tartozott.

Árpádot a sokgyermekes nagyecsedí parasztcsaládból - elsősorban Petőfinek, Adynak és Aranyinak köszönhető - korai könyv-, irodalom- és költészszerelme emelte ki s irányította előbb a szépirodalmi, történelmi érdeklődés, majd az értelmiségi létet számára lehetővé tévő orvosi pálya felé. Könyvészeti, antikvárius hajlamainak köszönhetően jutott el már igen fiatalon, az 50-es évek legvégén az Orvostörténeti Könyvtárba is, és innen vezetett útja a hamarosan, 1966-ban megalakuló Orvostörténelmi Társasághoz, amelynek idős korára egyik legaktívabb, legtermékenyebb, s több díjjal is elismert tagja lett. De e reneszánsz fogantatású könyvimádat hatására alapozta meg - már egyetemistaként - későbbi hatalmas könyvgyűjteményét is, amely orvostörténeti kollekcióként az ország bizonyára legértékesebb és magyar vonatkozásban legteljesebb magángyűjteménye. Ez a gyűjtemény bizonyára külön méltatást igényelne. Sajnos magam sosem kaphattam teljes képet sem e kincsestár méretéről, sem tartalmáról. Ám Árpád gyakran tisztelt meg avval, hogy legkedvesebb könyveit, autográf kéziratait, ritka nyomtatványait darabonként elhozta, s megmutatta nekem. Sosem feledem, ahogy fekete aktatáskájából szeretetteljesen, csillogó szemmel elővette a gondosan becsomagolt könyvet, vagy kéziratot, megsimogatta, majd tudományos értékű, ám gyakran humoros anekdotákkal színezett magyarázatok kíséretében elém helyezte őket. Jól tudtam, hogy e kincsekhez profán kézzel érni aligha szabad, itt csak a távol csodálatnak lehet helye. S mikor aztán a gyönyörű Apáczai-Enciklopédia fehér pergamenkötésű, prima editioját egyszer - némi habozás után - a kezembe adta, tudtam, nem akármilyen kitüntetésben részesülök e pillanatban. S én mélységesen hálás is voltam ezért a valódi s igazán értékes kitüntetésért. Árpád verseiben - szinte minden kötetében - maga is szólt a könyvekkel való szoros kapcsolatáról. Hol közvetetten, hol pedig közvetlenül. „Könyveim közt” című versében például a következőképpen ír, megindító őszinteséggel:

„Világom a könyvek világa, oda vagyok önként bezárva... vélem lakik a tudomány múltja, képzetem az időben kinyújtja... könyvtáramnak régen része vagyok, árnyékkal talán itt maradok, vagy apránként én is szétszóródom, ha nem lesz majd őriző utódom.”

Régi tapasztalat az is, hogy aki a könyvek bűvkörében él, előbb-utóbb ellenállhatatlan készletet érez arra, hogy maga is könyveket teremtsen, tehát tanulmányokat, verseket, könyveket írjon, szerkesszen vagy legalább mások könyveit segítse világra.

Szállási Árpád is rengeteget írt, szerkesztett, alkotott. Könyvek által ihletett munkássága, ma már biztosak lehetünk benne, jelentős. Mint általában a nagy olvasottságú emberek, különösen élete utolsó harmadában bizonyult termékenynek. Orvostörténeti munkái közül azok a legjobbak, amelyben történeti és bibliofil érdeklődése a szépirodalommal találkozhatott. Ebből az áldott találkozásból született a Magyar írók orvosai és a magyar orvosírók (Piliscsaba, 1998), az Orvostörténeti mozaikok (Esztergom, 1998.) és az általa szerkesztett A múlt magyar orvostörténeti (Piliscsaba-Bp., 2002) című kötet. A történelmi érdeklődés és a - tágabb és szűkebb értelemben vett - hazaszeretet találkozása pedig Árpád talán legnagyobb szerűbb könyvét, a II. Rákóczi Ferenc és Ecsed (Bp.-Nagyecsed, 2008) című alapvető, hatalmas műveltséggel és szorgalommal megírt forrásfeltáró munkát eredményezte, s ugyanez a kettős indíttatás hozta létre és az Esztergom egészségügyének története (Komárom, 1987) című kiváló monográfiát is. De az elmúlt évtizedeknek szinte nem is volt olyan színvonalasabb orvostörténeti vállalkozása, amelyben Árpád valamilyen módon ne vett volna részt. Ezek közé tartozik - csupán a felsorolás is lenyűgöző - A magyar szülészet-nőgyógyászat története, A Magyar Nőorvos- Társaság története, az Orvosi Hetilap-életrajz, a Magyar Sebész Társaság emlékkönyve, a Medicina krónikájának magyar kiadása, a Wespriemi-, és a Semmelweis-életrajz, Feichtinger Sándor életrajzának kiadása, a Bókay, a Török, a Benedek László-, a Wespriemi- és a Szontágh-monográfia, hogy a cikkek, tanulmányok százait ne is említsük itt. Árpád mindemellett ott bábáskodott a Wespriemi által fordított Bába mesterségre tanító könyv reprint kiadásánál is, s mint avatott éremgyűjtő és orvosi numizmatikai szakértő két numizmatikai monográfiát is közzé tett a debreceni érmekről. Hat verseskötetét olvasva pedig színes személyiségének, szeretetreméltó egyéniségének emléke elevenedik meg számunkra.

Szállási Árpád sokat köszönhetett a könyveknek, ám tévedés volna azt hinni, hogy a könyvtár neki csupán menedékül, asylymul szolgált az élet megpróbáltatásai közepett. Árpád számára ugyanis a könyvtár, a könyvek világa maga volt az élet, vagy annak legalábbis nélkülözhetetlenül fontos része, ahogy mindazoknak az életet és a reményt jelenti, akiket ez a világ elvárásolt s befogadott egyszer.

Bennünket könyv-szerető embereket ezért Árpád sohasem hagyott magunkra: írásai, munkái ott sorakoznak polcainkon, általuk szól ma is hozzánk. Ha sorait olvassuk, tisztán hallhatjuk Árpád zamatos tisztántúli tájszólását, élvezhetjük emlékezetes hanglegjtését, szenvedélyes intonációját, láthatjuk kifejező kézmozdulatait, és úgy érezhetjük, ismét, vagy inkább: még mindig velünk van, velünk beszélget, velünk vitatkozik valahol közös emlékezetünk egyik biztonságos és meghitt, tömött polccal kerített könyvtárszobájának örök oltalmában.